

**ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ ΠΡΕΒΕΖΗΣ
ΤΟΝ 19^Ο ΑΙΩΝΑ.
ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ**

Γράφει ο Γιάννης Περιστάνογλου
Μέλος της ΦΕΑ

Ίδρυση-προσωρινή διακοπή λειτουργίας-κατάργηση

Το ελληνικό ταχυδρομείο Πρεβέζης ιδρύθηκε το 1853 ως ταχυδρομικό διανεμητήριο υπό τη διεύθυνση του τοπικού Έλληνα Υποπροξένου¹. Αυτό ήταν και το μόνο στοιχείο που υπήρχε μέχρι σήμερα για την ίδρυση και τη λειτουργία αυτού του μικρού, αρχικώς διανεμητηρίου και μετά ταχυδρομικού γραφείου, γνωστού για τη μεγάλη σπανιότητα των ταχυδρομικών του σφραγίδων του 19ου αιώνα. Το περιορισμένο πλαίσιο πληροφοριών έρχονται τώρα να συμπληρώσουν ορισμένα ιστορικά ντοκουμέντα από το Διπλωματικό και Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών² τα οποία είχα την ευκαιρία να μελετήσω. Πρόκειται για παρεμβάσεις της οθωμανικής διοίκησης στη λειτουργία των ελληνικών ταχυδρομικών γραφείων της Ηπείρου το 1853, καθώς και για εσωτερικά προβλήματα λειτουργίας που αντιμετώπιζε το ίδιο το ταχυδρομείο Πρεβέζης το 1861-62.

Είχε προηγηθεί το 1852 η σύσταση του ταχυδρομικού γραφείου Ιωαννίνων και του ταχυδρομικού διανεμητηρίου Άρτης, η λειτουργία των οποίων επί ένα περίπου χρόνο προχωρούσε απρόσκοπτη. Το 1854 εγκαταστάθηκε στην Πρέβεζα και το Αυστριακό ταχυδρομείο το οποίο σταδιακά απορρόφησε το μεγαλύτερο μέρος της διακινούμενης αλληλογραφίας³.

Οι δυσκολίες στη λειτουργία του ελληνικού ταχυδρομείου της Ηπείρου άρχισαν να εμφανίζονται στον ορίζοντα μετά την ξαφνική επίσκεψη στις 6 Μαΐου 1853 του Οθωμανού Γενικού Διοικητή Ηπείρου, Ρουστέμ πασά, στον Έλληνα Πρόξενο Ιωαννίνων μεταφέροντας του τα παράπονα του Διευθυντή του Οθωμανικού Ταχυδρομείου Ηπείρου κατά του ελληνικού ταχυδρομείου [...] *διότι εν αγνοία της αρμοδίας Ταχυδρομικής αρχής δέχεται, ζυγίζει και αποστέλλει γράμματα ιδιωτών και διότι διατηρεί ίππους ιδικούς του, δι' ων ενεργεί εν τω*

¹ Θ. Λεονάρδου Γενική έκθεση του διοργανισμού και της προόδου της εν Ελλάδι ταχυδρομικής υπηρεσίας από του έτους 1829 μέχρι της 1ης Οκτωβρίου 1861, σελ. 23

² Διπλωματικό και Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. 53.1/1866, υποφάκ. 1853

³ S. D. Tchilinghirian-W.S.E. Stephen, *Austrian Post Offices Abroad*, The Austrian Stamp Club of Great Britain 1964, σ. 315, 318. Έχει λάθος ως προς τη σειρά ίδρυσης των διαφόρων ταχυδρομείων υποστηρίζοντας ότι προηγήθηκε το Ταχυδρομικό Πρακτορείο του Λόιντ (Lloyd Postal Agency) το οποίο εγκαταστάθηκε το 1854 στην Πρέβεζα και λειτουργήσε ως επίσημη Αυστριακή Ταχυδρομική Υπηρεσία (Austrian Postal Agency) και ακολούθησαν το Αυστριακό Προξενικό Ταχυδρομικό Γραφείο (Consular Post Office) το 1857 στα Ιωάννινα, μετά τα ελληνικά ταχυδρομικά γραφεία και τελευταίο, το 1860, το οθωμανικό ταχυδρομείο.

*Οθωμανικό Κράτι επιμερισίαν ταχυδρομικήν [...]*⁴. Η υπόθεση πήρε διαστάσεις φτάνοντας μέχρι την Υψηλή Πύλη η οποία με την υπ' αρ. 116 διακοίνωση της τον Ιούνιο του 1853 τάχθηκε κατά της λειτουργίας ελληνικού ταχυδρομείου στα Ιωάννινα υποδεικνύοντας στον Έλληνα Πρόξενο Ιωαννίνων να παραδίδει τα γράμματα του στον Οθωμανό ταχυδρόμο ο οποίος πηγαινοερχόταν μια φορά την εβδομάδα από τα Ιωάννινα στη Λάρισα. Συγχρόνως διέταξε τον Διοικητή Τρικάλων να στέλνει κάθε εβδομάδα ταχυδρόμο ο οποίος θα μετέφερε τα γράμματα από τη Λάρισα στην παραμεθόριο Λαμία και αντιστρόφως. Κατέληγε δε η διακοίνωση με την παρατήρηση [...] *παρά την ευκολίαν ταύτην δεν είναι δυνατόν να ευρεθή άλλη, ούτε υπολείπεται δ' ανάγκης επίτηδες ταχυδρόμου ή αποστολής ιδιαίτερου ανθρώπου εκ μέρους του Προξένου [...]*.

Τη διακοίνωση της Υψηλής Πύλης ακολούθησε την 9η Σεπτεμβρίου 1853 ενημερωτική επιστολή του Υπουργείου Εξωτερικών προς την Γενική Διεύθυνση των Ταχυδρομείων (ΓΔΤ) μέσω του Υπουργείου Εσωτερικών στην οποία σημειώνεται ότι [...] *ο πρέσβυς αντέκρουσεν τας αξιώσεις της Πύλης αλλ' επειδή, αν αύτη επιμείνη μέχρι τέλους, δεν θέλομεν δυνηθή να διατηρήσωμεν καταφανώς τα εν Ιωαννίνοις και Πρεβέζη συστηθέντα ταχυδρομικά γραφεία, ενομίσαμεν αναγκαίον να ληφθή μέτρον τι, δι' ου να διατηρήται η ταχυδρομική αύτη υπηρεσία, καίτοι μη επισήμως, όπερ άλλωστε δεν διαφέρει ουσιωδώς [...]*⁵.

Από το περιεχόμενο του τελευταίου εγγράφου συνάγεται ότι από τον Σεπτέμβριο του 1853 μέχρι τον Μάρτιο του 1854 που ανέστειλε τη λειτουργία του λόγω του Κριμαϊκού πολέμου, το ελληνικό ταχυδρομείο της Ηπείρου λειτούργησε πιθανόν ανεπίσημα, και ότι το ταχυδρομικό διανεμητήριο Πρεβέζης ιδρύθηκε πριν τις 9 Σεπτεμβρίου 1853.

Τα επαναστατικά κινήματα που ξέσπασαν στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία εξ αφορμής του Κριμαϊκού πολέμου, προκάλεσαν τον Μάρτιο του 1854 τη διακοπή των διπλωματικών σχέσεων Ελλάδας και Οθωμανικής αυτοκρατορίας η οποία επέφερε και το κλείσιμο από τις οθωμανικές αρχές των ελληνικών ταχυδρομικών γραφείων Κωνσταντινουπόλεως, Θεσσαλονίκης και Ιωαννίνων καθώς και των διανεμητηρίων Άρτης και Πρεβέζης. Η επανελειτουργία τους πραγματοποιήθηκε σταδιακά μετά την αποκατάσταση των σχέσεων των δύο χωρών με τη συνθήκη της Κάνλιτζα της 8.6.1855, των μεν διανεμητηρίων Άρτης και Πρεβέζης λίγο μετά τον Ιανουάριο του 1856⁶, του δε ταχυδρομικού γραφείου Ιωαννίνων περί το τέλος του Ιανουαρίου του 1857⁷.

Στις 4 Δεκεμβρίου 1868 οι διπλωματικές σχέσεις Ελλάδας και Οθωμανικής αυτοκρατορίας διακόπηκαν και πάλι εξ αιτίας της ελληνικής υποστήριξης προς την κρητική

⁴ Διπλωματικό και Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, ο. π. υπ' αρ. 49/162 έγγραφο της 9.5.1853 του Β. Προξενείου της Ελλάδος εις Ήπειρον και Αλβανίαν προς το Υπουργείο Εξωτερικών «Περί του εν Ιωαννίνοις Ελλην. Ταχυδρομείου».

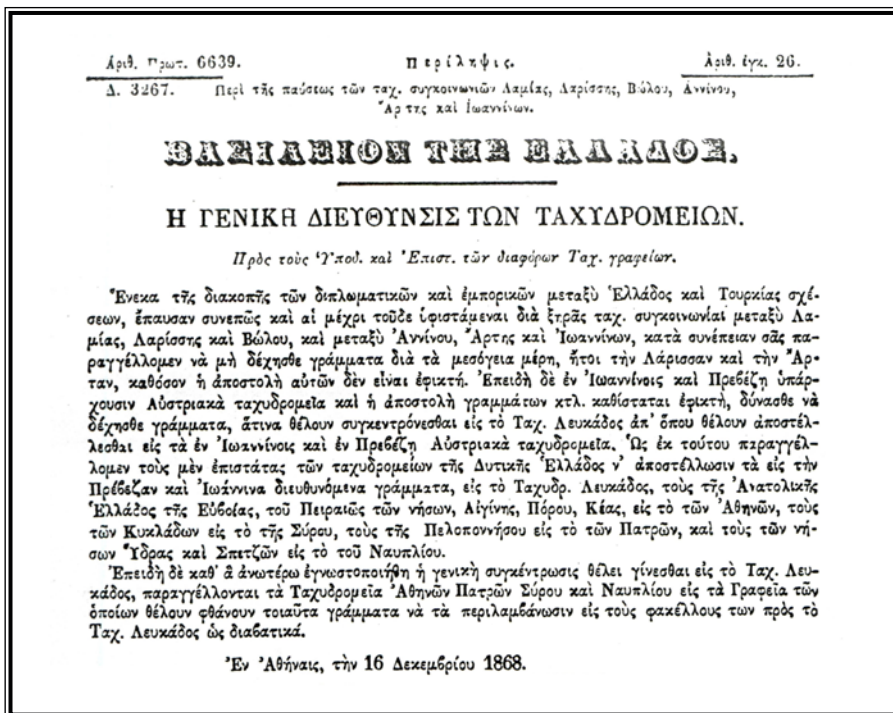
⁵ αυτ. υπ' αρ. 116 διακοίνωση της Υψηλής Πύλης και υπ' αρ. 5736/9.9.1853 επιστολή του Υπουργείου Εξωτερικών.

⁶ αυτ. φάκ. 53.1β/1856, υπ' αρ. 486/19.1.1856 έγγραφο της ΓΔΤ προς το Υπουργείο Εξωτερικών με το ερώτημα αν διορίστηκαν και μετέβησαν οι ελληνικές προξενικές αρχές στην Άρτα, τα Ιωάννινα και την Πρέβεζα ώστε να επανασυστήσουν την ταχυδρομική συγκοινωνία μεταξύ των τριών αυτών πόλεων και απάντηση του τελευταίου ότι στη μεν Πρέβεζα υπήρχε υποπρόξενος, στην Άρτα είχε διοριστεί πρόσφατα αλλά δεν είχε ακόμη αναλάβει καθήκοντα, ενώ το προξενείο Ιωαννίνων ήταν ακέφαλο.

⁷ αυτ. φάκ. 53.1/1866 υποφάκ. 1857, ανακοίνωση του Υπουργείου Εσωτερικών της 26.1.1857 προς το επί των Εξωτερικών για το διορισμό του Φιλίππου Κλάριτζ ως ταχυδρομικού επιστάτη Ιωαννίνων.

επανάσταση και των γεγονότων που ακολούθησαν. Αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, ήταν να κλείσουν άλλη μία φορά τα ελληνικά ταχυδρομικά γραφεία που λειτουργούσαν στα οθωμανικά εδάφη. Για την εξυπηρέτηση των ταχυδρομικών αναγκών της Ηπείρου κατά το διάστημα που το ελληνικό ταχυδρομείο παρέμεινε κλειστό η ΓΔΤ εξέδωσε την παρακάτω εγκύκλιο:

Οι σχέσεις των δύο χωρών αποκαταστάθηκαν στις 6 Φεβρουαρίου 1869 μετά την αποδοχή από την ελληνική κυβέρνηση (25 Ιανουαρίου 1869) των αποτελεσμάτων της

**Υπ' αρ. 26 Εγκύκλιος της Γενικής Διευθύνσεως των Ταχυδρομείων
Από τη συλλογή ντοκουμέντων του κ. Γιάννη Νταή**

Συνδιάσκεψης των Παρισίων (2-8 Ιανουαρίου 1869) αλλά η επανάληψη της λειτουργίας των ελληνικών ταχυδρομικών γραφείων καθυστέρησε. Στην Ήπειρο η ταχυδρομική υπηρεσία Ἄρτης επαναλειτούργησε τον Οκτώβριο του 1869⁸. Για το χρόνο επανέναρξης της ταχυδρομικής υπηρεσίας Πρεβέζης δεν υπάρχουν στοιχεία.

Η ημερομηνία της οριστικής κατάργησης του ταχυδρομικού πλέον γραφείου Πρεβέζης δεν είναι εξακριβωμένη. Πάντως, ενώ αναφέρεται μεταξύ των εν λειτουργία ταχυδρο-

⁸ αυτ. φακ. 53.1/1869 υπ' αρ. 7215/27.10.1869 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών προς το Υποπροξενείο Ἄρτης με παράπλευρη σημείωση του Υπουργείου Εσωτερικών της 20.10.1869 περί διαβίβασης αναφοράς της ΓΔΤ γνωστοποιούσας ότι ἐγένετο ἐναρξίς της υπηρεσίας του ταχυδρομείου Ἄρτης.

μικών γραφείων του 1871⁹, δεν περιλαμβάνεται στην ταχυδρομική επετηρίδα του Ιανουαρίου του 1874¹⁰. Επί πλέον, ο τελευταίος ετήσιος προϋπολογισμός της ταχυδρομικής υπηρεσίας όπου εγγράφεται δαπάνη (γραφική ύλη) για το ταχυδρομείο Πρεβέζης είναι του 1872¹¹. Για τους λόγους αυτούς πιθανολογείται ότι το τελευταίο έτος της λειτουργίας του ήταν το 1872. Η άποψη ότι λειτούργησε ως το 1881 είναι παντελώς αβάσιμη¹².

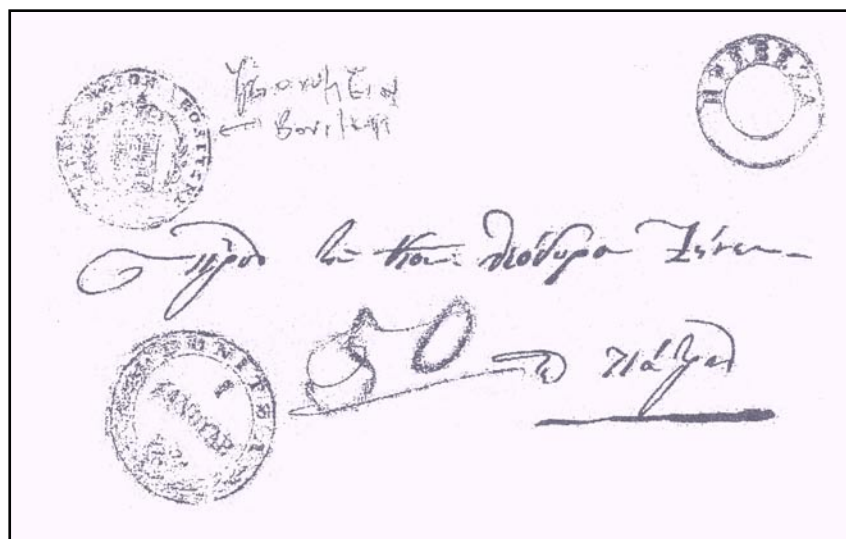
Ταχυδρομικές σφραγίδες

Στα είκοσι χρόνια λειτουργίας του το ταχυδρομείο Πρεβέζης χρησιμοποίησε διαδοχικά τις εξής ταχυδρομικές σφραγίδες:

1. Κατά τη διάρκεια της προγραμματοσημικής περιόδου τη λεγόμενη τύπου «κουμπί» γνωστή σε δύο μόνο γράμματα (εικ.1 και 2).

2. Από την εισαγωγή των γραμματοσήμων την 1η Οκτωβρίου 1861 μέχρι που έκλεισε, τη ρομβοειδή στικτή, γνωστή ως τύπου I, και την τύπου II. Σφραγίδες τύπου I σε γραμματόσημα δεν διασώζονται παρά ελάχιστες (εικ.3). Η τύπου II είναι γνωστή μόνο σε γράμμα, ένα και μοναδικό, με ημερομηνία 19.12.1865 από την Πρέβεζα στη Βόνιτσα (εικ.4).

Περί τον Μάιο του 1857 ο τύπος «κουμπί» αντικαταστάθηκε από τη δίκυκλη σφραγίδα με το όνομα του ταχυδρομικού γραφείου, τον αριθμό του σε παρένθεση, ή προκειμένου για γραφείο του εξωτερικού, το όνομα της χώρας όπου το γραφείο ήταν εγκατεστημένο,

Εικόνα 1

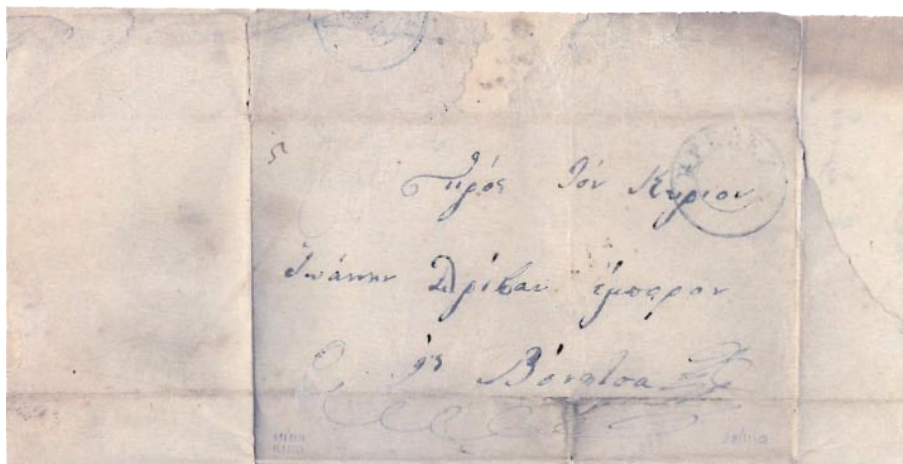
Επιστολή από την Πρέβεζα στην Πάτρα στις 28 Ιανουαρίου/9 Φεβρουαρίου 1857 μέσω Βόνιτσας. (Από τη συλλογή του κ. Γιώργου Κώτση).

⁹ Θεμιστοκλέους Ιωαννίδου, Υποδιευθυντού του ταχυδρομείου Πατρών, Στατιστική του Συνοικισμού και της Ταχυδρομικής Γραμμής της Ελλάδος, εν Πάτραις 1871

¹⁰ Επετηρίς των Ταχυδρομείων της Ελλάδος, εν Αθήναις, Ιανουάριος 1874

¹¹ Νόμος ΥΝΖ/24.7.1872 - ΦΕΚ αρ. 31/30.7.1872

¹² S. D. Tchilinghirian-W.S.E. Stephen, Austrian Post Offices Abroad, ο.π. σ. 315, 318.

Εικόνα 2

Επιστολή από την Πρέβεζα στη Βόνιτσα γραμμένη στην Άρτα στις 21 Ιουνίου 1861.
Από τη συλλογή του κ. Γιώργου Μυλωνογιάννη

Εικόνα 3

Σφραγίδα τύπου I σε 40λ. 1862/67
Από τη συλλογή του γράφοντος

Εικόνα 4

Επιστολή από την Πρέβεζα (19.12.1865) στη Βόνιτσα με 40λεπτο
εκδόσεως 1862-67 με σφραγίδες τύπου I, 104 και τύπου II,
Πρέβεζα Τουρκία. Από τη συλλογή του κ. Νίκου Τότσιου

και τη χρονολογία. Η σφραγίδα αυτή, η οποία εξακολούθησε να χρησιμοποιείται και μετά την 1η Οκτωβρίου 1861, έμεινε γνωστή ως τύπου III της προγραμματοσημικής περιόδου και ως τύπου II της περιόδου των γραμματοσήμων.

Σφραγίδα Πρέβεζα τύπου III (εικ. 5) δεν έχει ακόμη εμφανιστεί στο φιλοτελικό προσκήνιο, αλλά αυτό μόνο του δεν αποκλείει την ύπαρξη και τη χρήση της. Συνεκτιμώμενο όμως με το γεγονός ότι η εικονιζόμενη υπ' αρ. 2 επιστολή φέρει σφραγίδα τύπου «κουμπί» αντί τύπου III με την οποία θα έπρεπε κανονικά να είχε σφραγιστεί εφ' όσον ταχυδρομήθηκε τον Ιούνιο του 1861, δημιουργεί εύλογες αμφιβολίες αν πράγματι το ταχυδρομείο Πρεβέζης εφοδιάστηκε κατά τη διάρκεια της προγραμματοσημικής περιόδου με σφραγίδα τύπου III.

Μεταξύ των σφραγίδων τύπου II του ταχυδρομικού γραφείου Πρεβέζης ο Κούτσης¹³ συγκαταλέγει και την Πρέβεζα (104). Όχι ορθώς, κατά τη γνώμη μου, διότι δεν υπάρχει

Εικόνα 5
Σκαρίφημα σφραγίδας τύπου III
της προγραμματοσημικής περιόδου
του ταχυδρομείου Πρεβέζης.

κανένα απολύτως στοιχείο ότι υπήρξε ποτέ και χρησιμοποιήθηκε αυτή η σφραγίδα.

Προβλήματα λειτουργίας-υπολειτουργία

Τα προβλήματα λειτουργίας του ταχυδρομείου Πρεβέζης περιγράφονται με ενέργεια στην αλληλογραφία μεταξύ του επί κεφαλής Υποπροξένου και του κέντρου η οποία, λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν τα συμπεράσματα στα οποία οδηγεί, παρατίθεται αυτούσια.

Εν Πρεβέζη την 25 Σεπτεμβρίου 1861

Αρ. 235

*Περί του άνευ της αναγκαίας επιχορηγήσεως
μη διατηρουμένου πλέον ταχυδρομικού Διανεμητηρίου.*

*Προς τον Εξοχώτατον Κύριον Α. Γ. Κουντουριώτην
Υπουργόν επί του Βασιλ. Οίκου και των Εξωτερικών Σχέσεων*

Εξοχώτατε

Ότε ανέλαβον την διεύθυνσιν του εν Πρεβέζη Υποπροξενείου της Αυτής Μεγαλειότητος εύρον ότι υπήρχεν εν αυτώ και ταχυδρομικόν Διανεμητήριον, χωρίς όμως να έχη ουδέ λεπτόν δια την προς συντήρησιν αυτού αναγκαιούσαν δαπάνην, ενώ το καθ' όλα όμοιον τούτου Διανεμητήριον του εν Άρτη Υποπροξενείου έχει μηνιαίαν επιχορήγησιν, επειδή όμως ουδόλως εξάγεται εκ των αρχείων του προκατόχου μου ότι είχε τοιαύτην και το εν Πρεβέζη, εξακολούθησα να διατηρώ αυτό εξ ήδη έτη, καίτοι αναγκαζόμενος να δαπανώ εκ των ιδίων επέκεινα των διακοσίων κατ' έτος δραχμών, δια το αναγκαίον αυτού υλικόν, και εις αμοιβήν εκτάκτων κωπηλατών της λέμβου προς μεταφοράν των ταχυδρομικών φακέλλων. Εσχάτως όμως η Γενική Διεύθυνσις των Ταχυδρομείων εζήτησε παρ' εμού δι' αλληπαλλήλων εγγράφων της την το-

¹³ Ι. Χ. Κούτση, Τα ελληνικά ταχυδρομικά γραφεία και αι σφραγίδες των από 1861 έως 1900, Αθήναι 1959 σ. 31

ποθέτησιν γραμματοκιβωτίου, την σύστασιν Γραφείου, ως προκύπτει εκ του εσχάτως πεμφθέντος μοι υλικού, και την έγκαιρον προμήθευσιν του αναγκαίου γραμματοσήμου, χωρίς όμως να μοι υποδείξει και πόθεν θέλω πορισθή την προς πραγματοποίησιν όλων τούτων αναγκαiousαν δαπάνην, ουδέ είναι δίκαιον, φρονώ, να υποστώ και ταύτην εγώ· άλλωστε αφ' όσον εξάγεται εκ των ρηθέντων εγγράφων της Γενικής Διευθύνσεως, δυνάμει του νέου ταχυδρομικού ημών συστήματος απαιτείται και παρά των ταχυδρομικών Διανεμητηρίων τα αυτά περίπου καθήκοντα ενός ταχυδρομικού Γραφείου, των οποίων η εκπλήρωσις απαιτεί ειδικόν υπάλληλον ον δεν δύναμαι να διατηρήσω, και πολύ μάλλον ότε ο εις μόνος υπάρχων εν τω Υποπροξενείω βοηθός μόλις επαρκεί εις την εκπλήρωσιν των της Προξενικής υπηρεσίας καθηκόντων του.

Φέρων ταύτα εις γνώσιν του Σ. Υπουργείου εξαιτούμαι όπως ευαρεστηθή να λάβη πρόνοιαν, δι' ης ή να χορηγηθούν τα μέσα και προς το εν Πρεβέζη Υποπροξενείον της Αυτού Μεγαλειότητος όπως δύναται να διευθύνη και του λοιπού την ταχυδρομικήν ταύτην υπηρεσίαν και μάλιστα ως ήδη απαιτεί αυτήν, ή να απαλλαχθή πλέον της όλως αλλοτρίας εις αυτό υπηρεσίας ταύτης, και της ποσώς μη συμβιβαζομένης, ήδη μάλιστα με τους όλως ασημάντους και ουδέ εις τας απολύτους ανάγκας του ιδίου Υποπροξενείου επαρκούντας πόρους αυτού.

Ο ευπειθέστατος
Ε. Χουρμουζιάδης

Στον Υποπρόξενο απάντησε η ΓΔΤ ως εξής:

Αριθ. Πρωτ. 5822

Προς το υπουργείον των Εξωτερικών

Επί της υπ' αριθ. 6543

Εν Αθήναις τη 25 Οκτωβρίου 1861

Επιστρέφοντες την ανωτέρω επισημειωτικήν διαταγήν του υπουργείου λαμβάνομεν την τιμήν ν' αναφέρωμεν ότι δια γραφικά έξοδα των Ταχ. Διανεμητηρίων Πρεβέζης, Άρτης και Λαρίσης εισί προσδιωρισμένα από του 1856 έτους μέχρι του 1859 δι' έκαστον Δραχ. 10 κατά μήνα από δε του 1860 και εφεξής Δραχ. 15¹⁴, τας οποίας πληρώνομεν τακτικώς οσάκις μας υποβάλλονται αι αποδείξεις της πληρωμής. Επειδή ο αναφερόμενος ούτε απαιτήσιν καμμίαν ποτέ έκαμεν, ούτε αποδείξεις της πληρωμής μας υπέβαλεν, η Γεν. Διεύθυνσις δεν ηδύνατο άνευ δικαιολογητικών εγγράφων να πληρώση αυτά τα προσδιωρισμένα γραφικά έξοδα, ανήκει επομένως εις αυτόν να πράξη τούτο ήδη αποστέλλων τας απαιτουμένας μηνιαίας αποδείξεις αφ' ης εποχής ανέλαβε την υπηρεσίαν μέχρι του 1859 έτους ανά δραχ. 10 κατά μήνα από δε του 1860 και εφεξής ανά δραχ. 15 ίνα προκαλέσωμεν την πληρωμήν.

Καθ' όσον αφορά την προμήθειαν του Γραμματοσήμου, αυτή ανετέθη υπό του άρθρου 12 του από 10 αυγούστου ε.ε. Βασ. Διατάγματος, εις τους Ταχ. υπαλλήλους και εις τους εκπληρούντας Ταχ. καθήκοντα δημοσίους και δημοτικούς υπαλλήλους, οίτινες ωφείλοσι να προμηθεύωνται τούτο από τα Ταμεία του Κράτους τοις μετρητοίς. Ο αναφερόμενος ως επιφορτισμένος την διεύθυνσιν του Ταχ. Διανεμητηρίου Πρεβέζης, ώφειλε συμφώνως προς το εδαφ. ζ' του άρθρ. 28 των οδηγιών της Γεν. Διευθύνσεως αίτινες εγκαίρως τω απεστάλησαν, να προμη-

¹⁴ Τα περί γραφικών εξόδων των ταχυδρομικών διανεμητηρίων Πρεβέζης, Άρτης και Λαρίσης των ετών 1856-1859, 1860 και εφεξής επιβεβαιώνονται από τις εγγραφές στους αντιστοίχους ετησίους προϋπολογισμούς δαπανών της ταχυδρομικής υπηρεσίας. Ο πρώτος προϋπολογισμός της ταχυδρομικής υπηρεσίας στον οποίο εγγράφεται δαπάνη για τα ταχυδρομεία Πρεβέζης και Άρτας (έξοδα γραφείου προς 10 δρχ. μηνιαίως) είναι του 1856 (Νόμος ΤΠΓ/29.10.1856-ΦΕΚ 67/31.10.1856)

θευθή με γραμματόσημον ενός μηνός και ν' ανανεώνη το πωλημένον κατά δεκαπενθήμερον, την δε προμήθειαν ταύτην δύναται να αναθέση εις αντιπρόσωπον του εν Ελλάδι ή εις τινα Ταχ. υπάλληλον συμφώνως προς την § α' του άρθρου 30 των οδηγιών.

Καθόσον αφορά το Γραμματοκιβώτιον, ούτο απεστάλη έκτοτε εις το γραφείον του, και ώφειλε να το τοποθετήση καθ' ας έχει οδηγίας, όπως ρίπτωνται εις αυτώ υπό των ανταποκρινομένων τα γράμματα των.

Ευπειθέστατος
Ο Διευθυντής
(Υπογραφή)

Φαίνεται ότι ο Υποπρόξενος επανήλθε στο θέμα (η επιστολή του δεν υπάρχει στο σχετικό φάκελο) αλλιώς δεν εξηγείται το νεώτερο έγγραφο-καταπέλτης του Υπουργείου Εσωτερικών:

Εν Αθήναις την 25 Απριλίου 1862

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Προς

Το επί των Εξωτερικών

Λαμβάνομεν την τιμήν να σας επιστρέψωμεν την δια της υπ' αρ. 2181 επισημειώσεως Σας διαβιβασθείσαν ημίν αναφοράν του εν Πρεβέζη ελληνικού υποπροξενείου με την πληροφορίαν ότι, ως πληροφορεί το Υπουργείον η Γεν. Διεύθυνσις των Ταχυδρομείων, ο αναφερόμενος δεν δικαιούται εις ουδεμίαν πληρωμήν γραφικών εξόδων καθόσον ουδεμίαν ενήργησεν ταχυδρομικήν υπηρεσίαν ουδέ πρότερον, ουδέ μετά την εφαρμογήν του περί γραμματοσήμου νόμου, ουδέ γραμματόσημον επρομηθεύθη συμφώνως με τα διατεταγμένα, οι δ' ανταποκρινομένοι αναγκάζονται ν' αποστέλλωσι τα γράμματα των εις την Ελλάδα ουχί δια του ταχυδρομείου, αλλά δι' άλλων ευκολιών, ούτω δε ευαισθητώς πάσχουσι τα συμφέροντα των εν Πρεβέζη μετά της Ελλάδος ανταποκρινομένων.

Μετά τας πληροφορίας αυτάς παρακαλείσθε κύριε Συνάδελφε να διατάξητε τον ειρημένον Κον Υποπρόξενον να εκπληροί το καθήκον του και ως ταχυδρομικός υπάλληλος, συμφώνως με τα περί της ταχυδρομικής υπηρεσίας κανονισμένα.

Ο Υπουργός

Συμπεράσματα

1. Η ΓΔΤ είχε εγκαίρως κοινοποιήσει στους επί κεφαλής των ταχυδρομικών γραφείων και διανεμητηρίων του εσωτερικού και του εξωτερικού την εγκύκλιο της 15ης Σεπτεμβρίου 1861 με θέμα «Οδηγία περί της εφαρμογής του νόμου περί γραμματοσήμου» η οποία τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Οκτωβρίου 1861. Στο άρθρο 34 ορίζεται ότι κάθε ταχυδρομικό γραφείο και διανεμητήριο οφείλει να εγκαταστήσει γραμματοκιβώτιο μέσα στο οποίο οι ενδιαφερόμενοι θα έριχναν τα γράμματα που επιθυμούσαν να στείλουν με το ταχυδρομείο στο εσωτερικό ή το εξωτερικό. Παραλήπτης της εγκυκλίου ήταν και ο Υποπρόξενος Πρεβέζης, όπως άλλωστε και ο ίδιος παραδέχεται στην επιστολή του (εσχάτως [...] η Γενική Διεύθυνσις των Ταχυδρομείων εξήτησε παρ' εμού δι' αλληπαλλήλων εγγράφων της την τοποθέτησιν γραμματοκιβωτίου). Αλλά η αποστολή γραμμάτων μέσω του ταχυδρομείου ήταν υπηρεσία παρεχόμενη από ταχυδρομικά γραφεία και όχι από διανεμητήρια, επομένως η εγκατάσταση γραμματοκιβωτίων στα διανεμητήρια της Άρτης και της Πρεβέζης, τα μόνα που υπήρχαν το 1861, κατ' ουσία τα αναβάθμιζε από την έναρξη της εφαρμογής του νόμου περί γραμματοσήμου, σε ταχυδρομικά γραφεία. Συνεπώς η επισήμανση του Υποπρο-

ξένου ότι το νέο ταχυδρομικό σύστημα απαιτεί από τα ταχυδρομικά διανεμητήρια τα ίδια περίπου καθήκοντα ενός ταχυδρομικού γραφείου είναι σωστή. Ειδικώς για το ταχυδρομείο Πρεβέζης θα πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη από τον Ιανουάριο του 1857 λειτουργούσε εν τοις πράγμασι ως ταχυδρομικό γραφείο, αποστέλλοντας γράμματα ιδιωτών από την Πρέβεζα στην Ελλάδα (εικ. 1) προφανώς εν αγνοία της ΓΔΤ εφ' όσον, όπως προκύπτει από τα παρατιθέμενα έγγραφα, δεν υπήρχε επικοινωνία μεταξύ των δύο.

2. Το Υποπροξενείο Πρεβέζης επαναλειτούργησε, όπως προαναφέρθηκε, τον Ιανουάριο του 1856. Τότε ήταν που ανέλαβε καθήκοντα ο Υποπρόξενος Ε. Χουρμουζιάδης ο οποίος έξι σχεδόν χρόνια αργότερα θέτει για πρώτη φορά ζήτημα δαπανών του διανεμητηρίου.

Σύμφωνα με το εν ισχύ το 1856 Διάταγμα της 20/11-2/12/1836¹⁵ περί διοργανισμού των ταχυδρομείων τα γραφικά έξοδα κάθε ταχυδρομικού καταστήματος ήταν κατ' αποκοπή και εκπίπτονταν από τα έσοδα του μαζί με τα λοιπά προβλεπόμενα στον προϋπολογισμό του έξοδα. Στο τέλος του μήνα κάθε ταχυδρομικό γραφείο συνέτασσε ισολογισμό όπου καταχωρούνταν οι εισπράξεις και τα εγκριθέντα σταθερά έξοδα εις μισθούς προμήθειαν και κατ' αποκοπήν γραφικά έξοδα, τα παρά της ταχυδρομικής διευθύνσεως ενταλθέντα δια να πληρωθώσιν, επισυναπτομένων και των πρωτοτύπων αποδεικτικών, και τον υπέβαλε στη ΓΔΤ μέσα σε οκτώ ημέρες. Τυχόν παθητικό υπόλοιπο εμβαζόταν από τη ΓΔΤ στο κατάστημα, ή εκπιπτόταν στον επόμενο ισολογισμό.

Από τα διαμειφθέντα μεταξύ της ΓΔΤ και του Υποπροξένου φαίνεται ότι ο Υποπρόξενος ουδέποτε υπέβαλε μηνιαίους ισολογισμούς με αποτέλεσμα η ΓΔΤ να μη γνωρίζει αν το διανεμητήριο Πρεβέζης λειτουργούσε, ποια τα έσοδα και οι δαπάνες του και ποιο το εκάστοτε μηνιαίο ταμειακό υπόλοιπο. Τίθεται βεβαίως το ερώτημα γιατί από τον Ιανουάριο του 1856 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1861 η ίδια η ΓΔΤ δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ να μάθει τι πραγματικά συνέβαινε στο ταχυδρομείο Πρεβέζης.

Εν πάση περιπτώσει, αν και δεν συνέτρεχαν οι νόμιμες προϋποθέσεις για την καταβολή στον Υποπρόξενο τυχόν οφειλομένων γραφικών εξόδων, η ΓΔΤ του ζήτησε τας απαιτούμενας μηνιαίας αποδείξεις αφ' ης εποχής ανέλαβε την υπηρεσίαν μέχρι του 1859 έτους ανά δραχ. 10 κατά μήνα από δε του 1860 και εφεξής ανά δραχ. 15 ίνα προκαλέσωμεν την πληρωμήν, πλην όμως ο Υποπρόξενος φαίνεται πως δεν ανταποκρίθηκε. Ο δε ισχυρισμός του πως κράτησε το διανεμητήριο σε λειτουργία επί έξι χρόνια αναγκαζόμενος να δαπανά εξ ιδίων πέραν των διακοσίων δραχμών ετησίως, επειδή από το αρχείο του προκατόχου του δεν προέκυπτε ότι είχε μηνιαία επιχορήγηση αντίστοιχη με εκείνη που είχε το διανεμητήριο Άρτης, είναι τελείως ακατανόητος.

3. Το περιεχόμενο της αλληλογραφίας μεταξύ Υποπροξένου, ΓΔΤ και Υπουργείου Εσωτερικών δεν αφήνει καμία αμφιβολία ότι από το 1856 μέχρι και το πρώτο τουλάχιστον τετράμηνο του 1862 το ταχυδρομείο Πρεβέζης υπολειτουργούσε, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των ταχυδρομικών αναγκών της περιοχής το εξυπηρετούσε το Αυστριακό ταχυδρομείο¹⁶. Γεγονότα που εξηγούν την εξαιρετική σπανιότητα των σφραγίδων του ταχυδρομείου Πρεβέζης τόσο πριν την εισαγωγή των γραμματοσήμων ως μέσων πληρωμής των ταχυδρομικών τελών, όσο και μετά. Και θα είναι γεγονός σπουδαίο αν βρεθεί μία έστω ακόμη επιστολή, πέραν των τριών ήδη γνωστών, με σφραγίδες του ταχυδρομικού γραφείου Πρεβέζης μέχρι το 1872.

¹⁵ ΦΕΚ 73/8.12.1836

¹⁶ S. D. Tchilinghirian-W.S.E. Stephen, *Austrian Post Offices Abroad*, ο.π. σ. 318.